

دشواری‌های اسرائیل در زمینه تامین گاز طبیعی

نویسنده: سیمون هندرسون*

مترجم: سمانه قربان‌پور**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۷/۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۸/۱۵

۲۱۳

چکیده

یک کمیته عالی رتبه اسرائیلی طرحی برای بهره‌برداری از ذخایر گاز طبیعی اسرائیل ارائه کرد، اما هنوز راه‌حلی باید برای یک رشته از مشکلات فنی، تجاری و سیاسی اندیشیده شود. در اکتبر ۲۰۱۱، در پی کشف مقدار عظیمی از گاز طبیعی در حوالی ساحل مدیترانه‌ای اسرائیل، نخست‌وزیر اسرائیل، بنیامین نتانیاوو، یک کمیته وزارت داخلی را مامور تدوین سیاست‌هایی برای توسعه ذخایر جدید نمود. کمیته معروف به (زیماچ)، بعد از چیر شائول زیماچ مدیرکل وزارت آب و انرژی، پیشنهادات خود را عرضه داشت. اختیارات کمیته مورد نظر، ارائه پیشنهاداتی در تضمین امنیت انرژی اسرائیل، تسهیل رقابت در شکل‌گیری بازار گاز داخلی، افزایش منافع محیطی ناشی از گاز طبیعی در رقابت با سایر سوخت‌ها، و به حداکثر رساندن منافع سیاسی و اقتصادی بود.

واژگان کلیدی: اسرائیل، میادین گاز طبیعی، چالش‌های پیش رو، ایالات متحده آمریکا

Source: Washingtoninstitute.org/policy-analysis/September-2012

* نویسنده و پژوهشگر ارشد در زمینه مسائل استراتژیک اسرائیل

** دانش‌آموخته روابط بین‌الملل در مقطع کارشناسی ارشد از دانشگاه خوارزمی

فصلنامه مطالعات منطقه‌ای: آمریکاشناسی-اسرائیل‌شناسی، سال چهاردهم، شماره دوم، بهار ۱۳۹۲، صص ۲۱۹-۲۱۳.

مقدمه

گاز طبیعی برای نخستین بار در آب‌های اسرائیل در ۱۹۹۱ کشف شد، هنگامی که میدان گازی نوا در حوالی ساحل اشدود کشف شده بود. این میدان آن‌طور که تخمین زده شده بود، برای توسعه تجاری بسیار کوچک بود. اما در ۲۰۰۰، میدان ماری - ب در آن نزدیکی کشف شد که انرژی مورد نیاز نیروگاه‌های اسرائیل را از ۲۰۰۴ تامین می‌کرد. علاوه بر این، مصر صادرات گاز خود به اسرائیل را از ۲۰۰۸ آغاز کرد، اگرچه قرارداد مزبور در اوایل امسال بعد از خراب‌کاری‌های مکرر خطوط لوله در صحرای سینا لغو شد. در ژانویه ۲۰۰۹، میدان تامار در هشت مایلی حوالی هیفا با گاز کافی برای تامین نیازهای داخلی اسرائیل برای مدت ۱۵ سال کشف شد و در دسامبر ۲۰۱۰، اکتشافات گسترده‌ای در میدان لویاتان^(۱) در غرب میدان تامار انجام شد. اگرچه این میدان هنوز هم به حفاری‌های اکتشافی بیشتری نیاز دارد، این کشف باعث شد اسرائیل خود را به‌عنوان یک صادرکننده گازی مهم تصور کند. میداین گازی کوچکی هم از آن زمان به بعد کشف شد.

در مارس ۲۰۱۰، بررسی‌های زمین‌شناختی ایالات متحده آمریکا اندازه بالقوه ذخایر هیدروکربنی این منطقه را تخمین زده بود. با استفاده از اطلاعات جغرافیایی و داده‌های تجاری، پیش‌بینی شده بود میدان گازی معروف به لویاتان که از رودخانه اردن به سمت ترکیه و در خشکی به سمت قبرس امتداد می‌یابد، می‌تواند شامل بیش از ۱/۷ میلیارد بشکه نفت قابل بازیافت و ۳/۵۰۰ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی باشد. این ارقام بسیار قابل توجه‌اند، اگرچه هنوز مقایسه کوچکی است با ذخایر اعضای اوپک نظیر: عربستان سعودی و کویت و یا بازیگران بزرگ گازی نظیر: سوریه، ایران و قطر.

اسرائیل احتمالات دیگری در خصوص کشف مقدار زیادی نفت در سواحل خود را نیز در دست بررسی دارد، و در حال توسعه فن‌آوری بهره‌برداری از این ذخایر نفتی است، اما کشفیات گازی حوالی ساحل احتمالاً در مرکز توجه سیاست انرژی دولت و منافع تجاری بخش

---

1. Leviathan

خصوصی برای چندین سال بعد قرار دارد. با بررسی‌های انجام شده در اکتشافات قبرس، مقدار گاز یافت شده در این منطقه تقریباً ۳۰٪ تخمین‌های زمین‌شناختی آمریکا برای کل آن حوزه بود. در این بین شرکت‌های انرژی اخیراً دست به اکتشافاتی در حوالی ساحل زدند که گویا انتظار می‌رود ذخایر نفتی را در زیر میدان‌های گازی کشف شده پیدا کنند.

پیشنهاد‌های کمیسیون زیماچ

۲۱۵

کمیسیون پیشنهاد‌های خود را بعد از تخمین اینکه چه مقدار از گاز طبیعی اسرائیل ممکن است کشف شود و برنامه‌ریزی برای مقداری از ذخایر که نیاز تقاضای داخلی را برای ۲۵ سال آینده برآورده کند، ارایه کرد. به دنبال کشفیات گسترده میدان‌های گازی تامار و لویاتان، کمیسیون مزبور پیش‌بینی کرده بود که اکتشافات آینده نمی‌توانند چندان گسترده باشند. بنابراین در حالی که کل اکتشافات گازی که می‌توانست در دسترس باشد بیش از ۱/۴۸۰ مترمکعب تخمین زده شده بود، کمیسیون پیشنهاد‌های خود را بر پایه مقدار کمتری یعنی ۹۵۰ مترمکعب قرار داده بود. تخمین کمیسیون برای ۲۵ سال تقاضای داخلی ۴۵۰ مترمکعب بود که از این مقدار ۵۰۰ مترمکعب آن برای صادرات بالقوه باقی می‌ماند.

کمیسیون همچنین پیشنهاد کرد که همه میادین گازی در منطقه اسرائیل یا در منطقه انحصاری اقتصادی حوالی ساحل باید به شبکه انتقال گاز طبیعی کشور متصل شود. حتی میادینی که برای صادرات وجود دارند، باید قادر به تامین بازار داخلی هم باشند. این سوال که چه کسی شرکت‌های انرژی درگیر در این موضوع یا دولت باید هزینه توسعه این شبکه‌ها را تقبل کند، همچنان گنگ و مبهم باقی مانده است.

کمیته مورد نظر اظهار داشت: دولت باید در طرح و احداث تاسیسات و تجهیزات انتقال گاز حضور داشته باشد. همچنین در گزارش کمیته آمده بود، تجهیزات و تاسیسات مربوط به صادرات گاز باید در قلمرو اسرائیل یا در منطقه انحصاری اقتصادی واقع شود، به طوری که به نظر می‌رسد این امر مانع از اتصال گاز مایع ساحل جنوبی قبرس می‌شد.

چالش‌های پیش رو

اگرچه گزارش زیماچ مسیری را برای سیاست انرژی اسرائیل تعیین کرد، مشکلات زیادی باقی می‌ماند که باید حل می‌شد.

مالی:

به‌منظور فراهم آوردن زمینه‌ای برای اکتشافات بیشتر، پیش‌بینی‌های اسرائیل حاکی از وجود بیش از ۲۰ چاه اکتشافی قابل حفاری در حوالی ساحل در دو سال آینده بود که هر یک از آنها ۱۰۰ میلیون دلار هزینه خواهد داشت و حفاری آنها از یک کشتی مجهز و مخصوص به‌مدت ۳ ماه وقت می‌برد. در نتیجه دو میلیارد دلار سرمایه‌گذاری اسرائیل در این پروژه‌ها با احتمال خطر بزرگی مواجه خواهد بود. بهبود داده‌های لرزه‌نگاری و ارزیابی‌های کامپیوتری پیش‌بینی مکانی که ذخایر هیدروکربنی ممکن است کشف شوند را آسان‌تر خواهد کرد، اما هیچ قطعیتی در این فرایند وجود ندارد و حتی یک اکتشاف چشم‌گیر ممکن است به‌لحاظ فنی و تجاری ارزشمند نباشد.

تجاری:

با وجود کشف گسترده مقادیر زیادی گاز، قیمت‌ها با سقوط مواجه بوده است. برخلاف نفت، روند قیمت گاز در بخش‌های مختلفی از جهان متفاوت بوده است. هنوز روند عمومی کاهش قیمت‌ها نشان‌دهنده عدم قطعیت درباره کارایی تجاری پروژه‌های گازی جدید است. علاوه بر این، نیاز است اسرائیل مبالغ هنگفتی را در زیرساخت‌های خطوط لوله و سایر تجهیزات و تاسیسات سرمایه‌گذاری کند.

سیاسی:

بعضی از ذخایر گازی اسرائیل احتمالاً در نزدیکی یا در خارج از مرزهای ساحلی آن کشف شدند. اگرچه اسرائیل و قبرس در این قبیل مسائل توافق‌نامه‌ای با هم دارند، اختلاف‌های مرزی با

لبنان به نظر نمی‌رسد به این زودی‌ها قابل حل باشد. علاوه بر این، اسرائیل تحت فشارهای بین‌المللی قرار دارد تا مجوز بهره‌برداری از میدان گازی حوالی ساحل فلسطین به نام میدان مارین غزه را صادر کند، اما اسرائیل مایل نیست دولت محلی حماس از درآمد حاصل از این میدان گازی بهره‌مند شود و ترکیه، با توجه به اینکه بخش‌های قابل ملاحظه‌ای از مناطق انحصاری اقتصادی قبرس را در اختیار دارد، با هرگونه همکاری اسرائیلی - قبرسی مخالف است.

بازار داخلی:

۲۱۷

دولت اسرائیل به‌طور کلی موافق بهره‌برداری از منابع گاز طبیعی است، اما نگران اثرات محیطی آن است و مقدار نسبتاً کوچکی از منابع گازی برای بازار داخلی ذخیره شده است، که ممکن است آینده امنیت انرژی اسرائیل را با خطر مواجه سازد؛ چراکه در اسرائیل، گاز برای انرژی مورد نیاز در تولید و استفاده صنعتی در نظر گرفته می‌شود، نه برای مصارف خانگی. علاوه بر این، برخی معتقدند پیشنهادهای کمیسیون زیماچ مبنی بر صادرات بیشتر، حمایت بیش از حد از غول‌های اسرائیلی است؛ کسانی که سرمایه‌گذاران اصلی در شرکت‌های متعدد اکتشاف انرژی هستند.

صادرات:

دو روش برای صادرات گاز طبیعی وجود دارد: یک. به‌وسیله خطوط لوله؛ و دو. به‌وسیله تانکرهای مخصوص گاز مایع پس از خنک‌سازی و تبدیل به شکل مایع. بدیهی است که انتقال گاز از طریق خطوط لوله در مسیرهای طولانی بسیار مشکل خواهد بود؛ مانند مشکلات مالی در یونان و مشکلات سیاسی در ترکیه. اسرائیل همچنین اصرار دارد به اینکه مایل است گاز دولت فلسطینی را همچون اردن تامین کند، که اخیراً در پی واردات گاز نسبتاً گران از قطر است. گزینه جایگزین خطوط لوله - گاز به شکل مایع است که نیازمند احداث تجهیزات چندمیلیارد دلاری نزدیک دریاست. پیش از این هم طرح‌هایی وجود داشت مبنی بر ساخت تجهیزاتی اینچنینی در ساحل مدیترانه و در مجاورت ساحل کوچک دریای سرخ به سمت منطقه توربستی

ایلات. علاوه بر این، اسرائیل می‌تواند از تجهیزات گاز مایع مصری‌ها نیز استفاده کند، اما به‌نظر می‌رسد به‌لحاظ سیاسی ناممکن و به‌لحاظ دیپلماتیکی در حال حاضر خطرناک است.

امنیتی:

حفاظت از تجهیزات و تاسیسات نفت و گاز بسیار مشکل است. این تاسیسات اغلب آسیب‌پذیرند، به‌طوری‌که با یک حمله موشکی از بین خواهند رفت. پیش از این نیروی دریایی اسرائیل درخواست کرده بود بودجه‌ای برای توسعه قدرت و توانایی‌های تجهیزات مهم در حوالی ساحل اختصاص داده شود. دیدگاه دیگری نیز وجود دارد مبنی بر نصب تاسیسات شناور مخصوص گاز مایع در سرتاسر میدان گازی لویاتان، اما این عمل هزینه‌ای بالغ بر چندین میلیارد دلار دربر دارد و مقیاس گسترده آن که معادل چهار ناو هواپیمابر است، آن را به یک کابوس امنیتی هولناک تبدیل می‌کند. بیشتر مشکلات کوتاه‌مدت اسرائیل، کمبود موقتی گاز طبیعی به‌علت نقص موجود در میدان «ماری - ب» و قطع ذخیره گاز مصر است؛ اگرچه به‌سختی می‌توان بر این مشکلات غلبه کرد؛ با علم به اینکه میدان گازی تامار در آوریل و یا می‌سال بعد به بهره‌برداری می‌رسد و میدان گازی نوا هم دارای ذخایر کافی نیست، و در نتیجه نیروگاه‌های اسرائیل فقط سوخت نفتی کثیف و گران را برای استفاده در اختیار دارند. همچنین توافق‌هایی مبنی بر واردات گاز مایع به‌وسیله تاسیسات شناور در حوالی هادرا بین تل‌آویو و هیفا صورت گرفته است.

نقش ایالات متحده آمریکا

از نظر اقتصادی، ایالات متحده در اکتشاف ذخایر گازی در منطقه مدیترانه شرقی حضور داشته و بازیگر مهمی در اکتشاف ذخایر گازی میادین لویاتان و تامار و همچنین میدان افرودیت قبرس بوده است. اسرائیل همچنین در جستجوی تخصص‌های لازم در حوزه گاز مایع است، و شرکت‌های کمی در جهان وجود دارند که در این حوزه‌ها دارای تخصص و مهارت‌های لازم‌اند که بیشتر آنها نیز آمریکایی هستند.

به‌لحاظ سیاسی، واشنگتن باید میانجی روابط میان اسرائیل، قبرس، ترکیه، مصر و لبنان باشد تا اختلاف‌های مرزی میان آنان به منازعات بزرگ تبدیل نشود. برای مثال، اسرائیل نیز در اختلاف‌های دیرینه میان قبرس و ترکیه درگیر شد، که قسمت شمالی جزیره را به زور به تصرف خود درآورده بود. با وجود این در اوایل این هفته، هیلاری کلینتون، وزیر امور خارجه وقت ایالات متحده، بیان داشت که واشنگتن نباید در اختلاف‌ها و منازعه‌های سرزمینی شرکت کند. اگرچه گفته‌های او اشاره‌ای به جنوب دریای چین داشت، اظهارنظرهای این‌چنینی احتمالاً به‌علت نگرانی در خصوص مسائل قبرس و اسرائیل است. سرانجام، ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، در ملاقات‌های اخیر که از اسرائیل داشت، به نظر می‌رسد بیشتر در پی بررسی این موضوع بود که آیا شرکت عظیم انرژی روسیه (گازپروم) می‌تواند نقشی را در اکتشافات جدید در اسرائیل عهده‌دار شود؟ انگیزه او از این ملاقات بیشتر تامین منافع خود و اطمینان از این موضوع بود که ذخایر گازی اسرائیل کمترین تأثیری بر سلطه روسیه بر بازار گاز اروپایی نخواهد داشت. بنابراین، باید این نکته را هم به‌لحاظ سیاسی و هم به‌لحاظ فنی به اسرائیل خاطر نشان کرد که بهترین انتخاب‌های آن چاره‌ای جز تعامل با دولت ایالات متحده و شرکت‌های وابسته به آن نمی‌باشد.